

EURÁZSIAI KALEIDOSZKÓP

A világ művészeti gyöngyszemei

1. előadás: Az iszlám misztikus (szufi) háttér Elif Shafak regényeiben

Farkas Flórián
Mikes International
Hága, 2014. január 16.

Az Eurázsiai Kaleidoszkóp prezentációs (pdf), valamint hanganyaga (mp3) szabadon felhasználható egyéni, illetve oktatási célra. Kereskedelmi felhasználás esetén a Mikes International írásbeli engedélye szükséges.

© Mikes International, 2001-2014

KérjeteK és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyittatik néktek.

Máté 7:7

A 2013-2014 évad műsora

1. A kereszténység elfeledett első ezer éve
2. Chalcedon kulcsszerepe a kereszténység dogmatikai és geopolitikai történetében
3. A kereszténység új súlyponteltolódása a 21. században
4. A kereszténység és Európa a 21. században
- ➔ 5. **Az iszlám misztikus (szufi) háttér Elif Shafak regényeiben**
6. **Geert Kimpen: 'De kabbalist' – a zsidó misztika (kabbala) irodalmi köntösben**
7. Mani (216–274) - a fény prófétája
8. Arius (250-336) - az észak-afrikai presbiter és pap
9. A kereszties hadjáratok az arabok szemével
10. A kathar (albigens) kultúra virágzása és elpusztítása

Bevezetés

Elif Şafak

1971 Strasbourg

(Elif Bilgin → Elif Şafak = 'első hajnal')

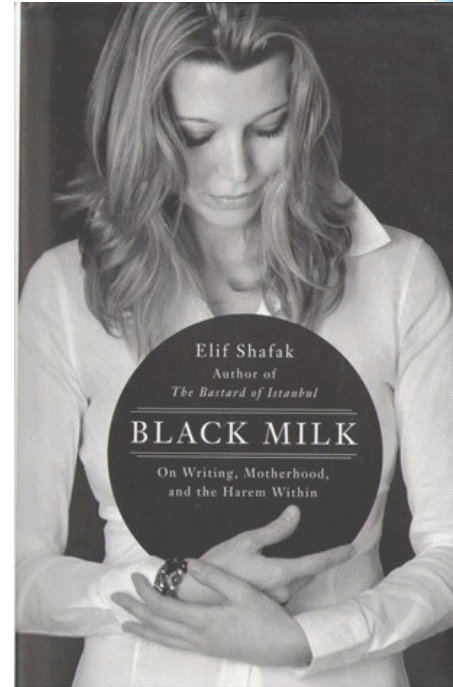
Madrid, Amman → Törökország

Politikai tudományok, Ph.D.

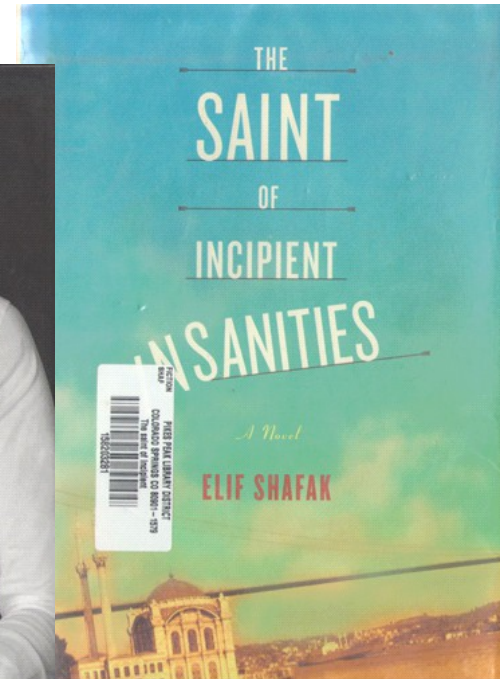
Ösztöndíj: USA

Előadó: Arizona

2006 – postpartum depresszió

2011

2004

Író vagyok.

Nomád vagyok.

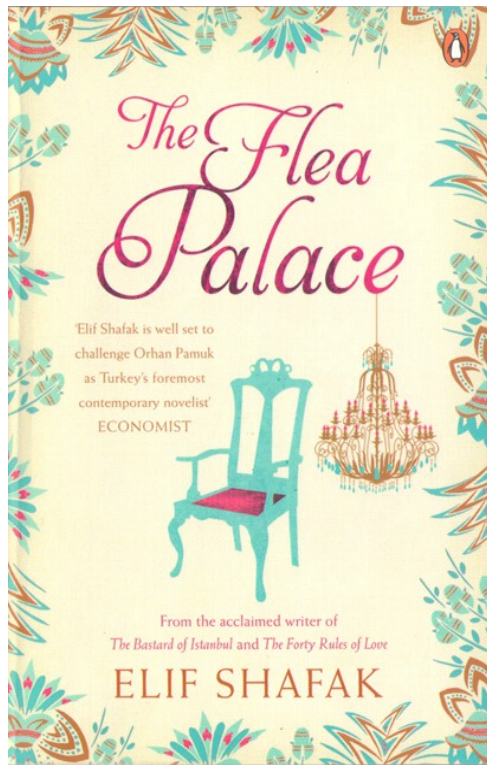
Kozmopolita vagyok.

A szufizmus szerelmese vagyok.

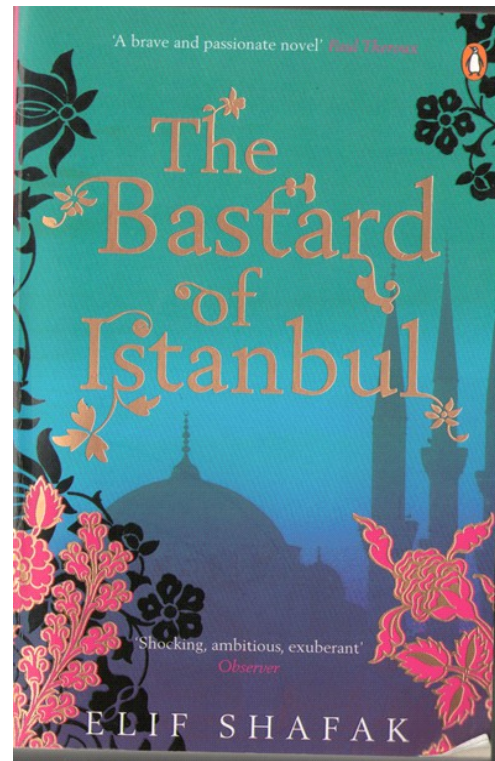
Pacifista vagyok.

*Vegetáriánus vagyok és nő, többé-kevésbé
ebben a sorrendben.*

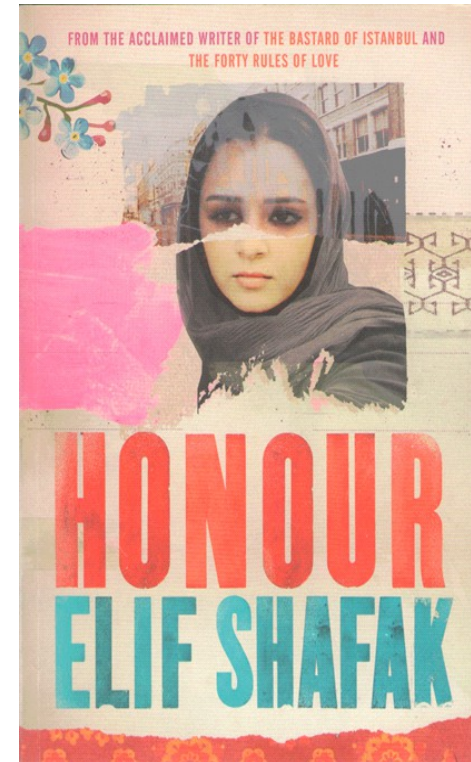
Bevezetés

2005

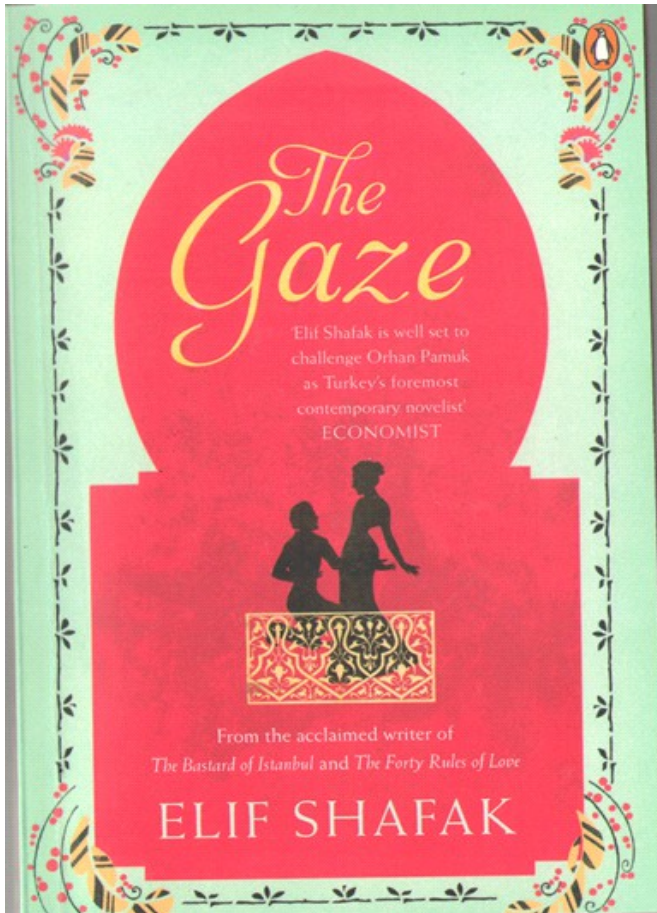

2006

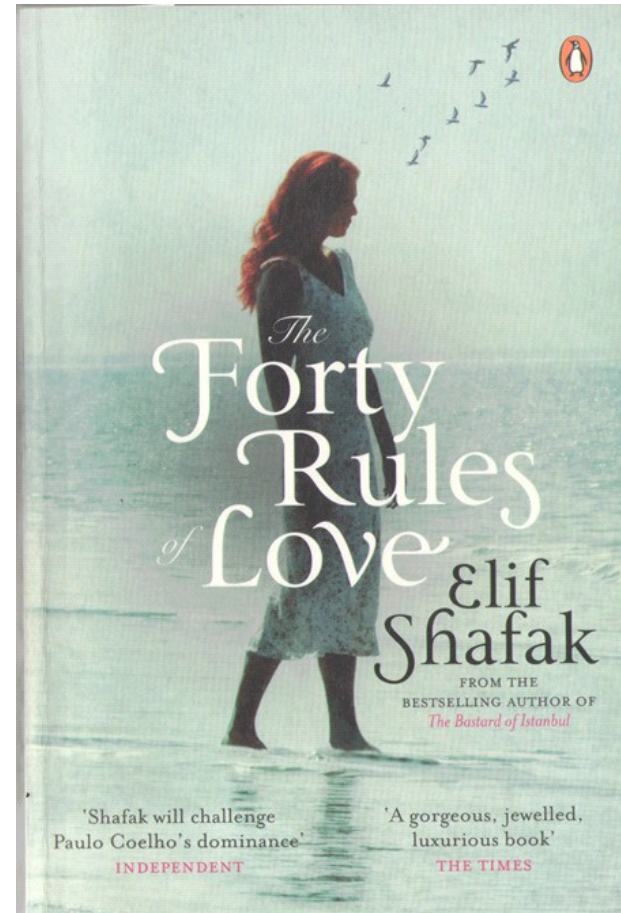

2012

Bevezetés

2006

2010

Sharī'ah

Ṭarīqah

4. *Sharī'ah* – Isteni Törvény

- Isteni Törvény → elfogadása révén válik valaki muszlimmá
- A szó gyöke *utat* jelent → ugyanúgy mint a *Ṭarīqah*
- Élet → utazás a tranziens világból az Isteni Jelenléthez
- *Sharī'ah* = széles út (mindenki számára elérhető, az egyéni emberi állapot teljessége) ↔ *Ṭarīqah* = keskeny út (kevesek számára elérhető, a végállapot az Egyetemes Ember, az egyéni emberi állapot transzcendálása)
- Az Isteni Akarat konkrét megtestesítése, az összes emberi tevékenységet felöleli → minden emberi tevékenység szentesítése
- Judaizmus: Talmud
- Kereszténység: nincs konkretizálva, csak általános tanítások formájában létezik (mert alapjában véve spirituális út) → szekularizáció egyik oka (+ Caesar → a jog mindig is emberi találmány → római jog)
- Az iszlám nem engedett át Caesar-nak semmit

4. *Sharī'ah* – Isteni Törvény (folyt.)

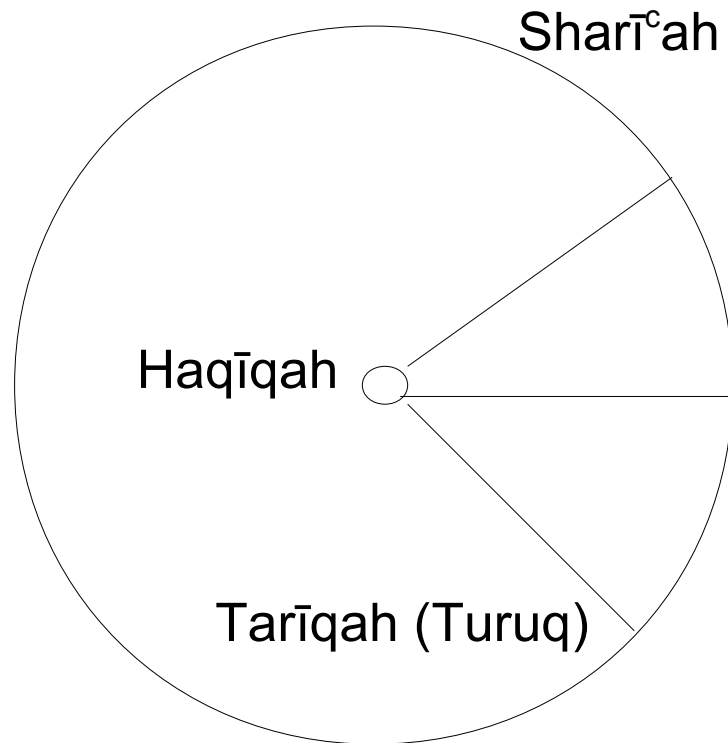
- Integrálja a politikai, társadalmi, és gazdasági életet egy mindent átfogó vallásos világnézetbe → a Törvény az iszlámban a kijelentés szerves része, attól nem idegen
- A valóságban a muszlimok számára a vallás = Isteni Törvény: erkölcsi elvek + gyakorlati útmutatás az ember és Isten kapcsolatára, emberek egymás közötti kapcsolatára, gazdasági tevékenységre, imádkozásra, étkezésre, öltözködésre, stb.
- A *Sharī'ah* biztosítja a muszlim számára a tudást, hogy dönteni tudjon a jó és rossz között. Viszont szabad akaratával dönt, melyiket választja.

4. *Sharī'ah* – Isteni Törvény (folyt.)

- A *Sharī'ah* túlmutat az időn és a történelmen → alkalmazható minden történelmi helyzetben.
- Az iszlám szerint nem a vallást kell az emberi társadalom szeszélyes, változó körülményekhez alakítani, hanem az embereknek kell megreformálniuk magukat, hogy a kinyilatkoztatás tanításai szerint éljenek (Isteni ↔ emberi).
- A *Sharī'ah* forrásai:
 - **Korán**: a Törvény elvei, nem az utolsó részletek
 - **Hadith és Sunnah**
 - Iszlám közösség konszenzusa
 - Analogikus érvelés
 - Ezek csak akkor léphetnek életbe, ha az első kettő nem tisztázott egy részletkérdést + hosszabb időszakon keresztül zajlik le (vallástudósok = *‘ulamā’* konszenzusa elsősorban).

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (Tasawwuf)

- Forrása a Korán és a prófétaï gyakorlat
- A külső szemlélődő számára nem látható, de mint a szív, az iszlám organikus rendszerének éltető és központi eleme
- Annyi út vezet Istenhez, amennyi gyermeke van Ádámnak

5. *Tarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- A Sharī^h szerint élni = a Központ reflexiójában élni
- Egyesek lelki konstitúciója megköveteli a Központban való létet
- Az iszlám történetében voltak tendenciák, amelyek a két út közötti egyensúlyt próbálták megbontani, de ez nem sikerült
 - A *Tarīqah* tagadása
 - A Sharī^h elvetése (Hāfiz, Ibn ^hArabi)
- Modernitás → ezotéria exotéria nélkül
 - A formák transzcendálása a formák birtoklása nélkül → nem lehet olyasvalamit elvetni, aminek nem vagyunk a birtokában
 - *Tarīqah* ↔ modernitás
- Az iszlám a világ számos régiójában (India, Délkelet-Ázsia, Kína) a szufizmuson keresztül terjedt
- A szufizmus úgy a szunnita vonalon, mint a síita vonalon létezik

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- Kevés nyugati tudós értette meg a *Ṭarīqah* Koránban fekvő forrását
 - A szufizmust idegen elemnek vélik (pld. neoplatonizmus, keresztény monaszticizmus, zoroasztrizmus, buddhizmus, hinduizmus, stb.) → vagyis az iszlám nem kinyilatkoztatott vallás??
 - DE:
 - A spirituális út nem ember-készítette valami. A spirituális út az Isteni kegyelemből következik.
 - Minden hagyományban a spirituális út a hagyomány forrásában rejlik (lásd Szent Ágoston, Hallāj, Ibn [°]Arabi, Rūmī)
 - Ezzel a hozzáállással sem az iszlámot, sem a szufizmust nem lehet megérteni: ha a szufizmus kölcsönzés → iszlám pusztán egy szocio-politikai rendszer
- Tasawwuf = Isteni Bölcsesség (etimológiailag *sūf* = gyapjú vagy *safā*[°] = tisztaság). Maguk a szufik a kifejezést túl finomnak és központinak tartják, hogy egy más szóból vezessék le.

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- Aki részt vesz a *tasawwuf*-ban:
 - *faqīr* = szegény: “Allah nem szorul senkire, ti azonban szegények vagytok.” (47:38) – mint Krisztus: lelki szegény értelemben = lelki megüresedés, hogy be tudjuk fogadni Istent. Megpróbálja a mohamedi szegénységet megvalósítani: minden Allah és tőle származik minden
 - *sufi*: aki már megvalósította az Utat
 - *darwīsh* (perzsa *driyosh*): koldus → szent ember
 - *shaykh*: spirituális mester
 - *murshid* (aki vezet), *murād* (akit keresnek)
 - *pīr* (perzsa): idős
- A spirituális úton való aktív, intellektuális részvétel.
- A kontempláció a legmagasabb cselekvési forma.
- A szufizmus mindig integrálta az aktív és kontemplatív életet.

5. *Tarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- A szufizmust gyakorolni annyit tesz, mint a Koránra és a prófétai hagyományra alapozva aktívan törekedjen a megvilágosító tudásra
- A szufi a Shāhadah (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) (*lā `ilāha `illā-llāh, muḥammadun rasūlu-llāh*) legvégső értelmét keresi, s a Próféta életét próbálja utánozni, aki ezt életében megvalósította → Mohamed élete a spirituális élet prototípusa
- Nincs még egy csoport az iszlámon belül, amely oly nagy odaadással próbálta a Próféta életét emulálni, mint a szufik → éjszakai utazás
- *Tarīqah*: imádjuk Istent azzal a bizonysággal, hogy az Ő közelében vagyunk és ezért “látjuk” Őt. → az Isteni Jelenlét-re való tudatosítás

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- Minden szufi szöveg:
 - metafizikai vagy kozmológiai irat
 - spirituális erények magyarázata, amellyel az ember a szentséget elérheti és megvalósíthatja “isteni” természetét
- Az Út másrésről tartalmazza a következő elemeket:
 - doktrína
 - spirituális erények
 - spirituális alkémia, a lélek megváltozásának módja → mohamedi kegyelem

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- Doktrína:
 - nem racionalisztikus filozófia (nyugati értelemben) → nem próbálja a valóságot beletuszkolni egy racionalisztikus rendszerbe
 - *theoria* a kifejezés eredeti görög értelmében
 - Az Igazság intellektuális képe + Univerzum anatómiája (beleértve az embert is) + Isteni Attribútumok és Kvalitások
 - *Intellectus* ↔ *ratio*
 - A doktrína az Út alfája és omegája is.
 - Alfa: theoretikus tudás (a megmászni kívánt hegy térképe)
 - Omega: megvalósított és megélt (a hegy közvetlen ismerete, amelyre a hegymászás során tettünk szert)

5. *Tarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- Doktrína:
 - Többféle út, többféle látószög → metafizikában a formák komplementerek, amelyek ugyanazt a lényegét takarják
 - A Lét transzcendens egysége
 - Egyetemes Ember
 - Az ember nem racionális állat
 - Hadith: “Titkos kincs voltam. Szerettem volna, ha megismernek, ezért megalkottam a világot, hogy ismertté váljak.” → Az Egyetemes Ember az a tükör, amelyben az Isteni Nevek és Kvalitások teljesen tükröződnek, s amelyen keresztül a teremtés értelme világossá válik.
 - Csak a szent valósíthatja meg tökéletesen az Egyetemes Ember fogalmát.

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- Spirituális erények:
 - nem a jelenlegi nyugati túlszentalizált erények (amelyek az intelligens embereket elriasztják a vallástól)
 - Isteni eredet, az Igazság “léte” (doktrína az Igazság “tudása”)
 - alázat:
 - nem szentimentális, nem intelligencia-ellenes
 - annak tudata, hogy 1. az Isten minden és mi senkik vagyunk; 2. embertársunk birtokában lehet olyan tökéletességnek, aminek mi nem
 - könyörületesség/adományozókészség:
 - nem a jelenlegi kizárólag anyagi mentalitást jelenti
 - az embert teljességében tekinti: anyagi és spirituális igények
 - nem altruizmusból kell művelni, hanem azért, mert ez az ember lényege → a világegyetem és az ember ugyanaz (vö. ātman = Ātman)

5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

- igazságosság/becsületesség:
 - Az előző kettő kicsúcsosodása
 - Mindent úgy kell nézni, amint annak természete megköveteli → minden az Istenit mutatja, mindenben Istent kell látni
 - Az igazságossággal és becsületességgel az ember az egységet realizálja és állandóan az Isten jelenlétében él.
 - Ezzel az erénnyel gyakorlatilag tapasztalja azt, amit a doktrína révén elméletben tudott az Út elején.
- Az Út alapja a Korán: az Isten az embert a saját képére teremtette → meditálás az Isteni Kvalitásokon, amelyek az emberben reflektálódnak, de amelyek teljesen csak az Istennél vannak.
- Fő technika: ima = Istenre való emlékezés (*dhikr* = invokáció, emlékezés, meditáció)

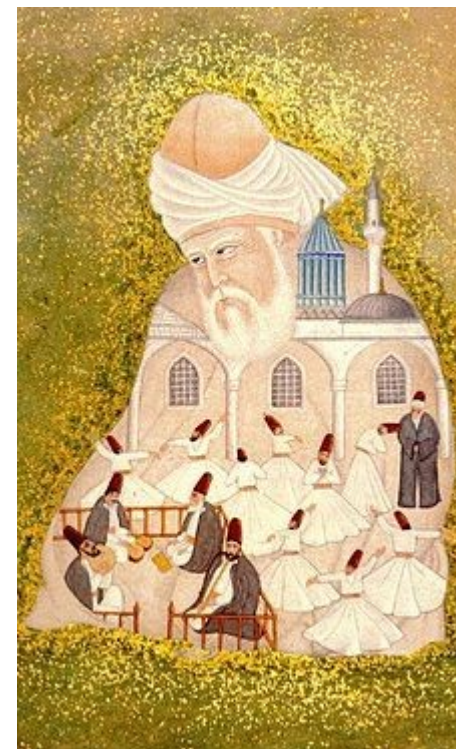
5. *Ṭarīqah* – Spirituális Út (folyt.)

A *Ṭarīqah* egy doktrínán nyugszik, amely a két *Shāhadah* kommentárja, kiegészítve spirituális erényekkel, amelyeket a Próféta birtokolt a maguk teljességében és egy módszerrel, amely a *Sharī'ah* rítusaihoz szorosan kapcsolódik és az ima lényegét a legvégső egyetemes és belső pontig viszi el.

Rumi élete és munkássága

- Jalāl ad-Dīn Muḥammad Balkhī (جلال الدين محمد بلخی)
- Jalāl ad-Dīn Muḥammad Rūmī (جلال الدين محمد رومی)
- Mowlānā (مولانا)
- Rūmī ≡ “római” (azon a területen élt, amelyet előzőleg a rómaiak uraltak)
- 1207. szeptember 30. – 1273. december 17.
- Balkh (Afganisztán/Tadzsikisztán) → Khorasan
- A 13. sz. eseménydús volt a Közel-Keleten és Közép-Ázsiában: a mongolok elfoglalták gyakorlatilag az egész térséget (Bagdad 1258-ban esett el) → ebben a kontextusban kell Jalāl ad-Dīn szellemi nagyságát értékelni !
- Apja: Bahā´al-Dīn Valad, neves vallástudós, szufi (Abu Bakr-ig vezette vissza származását), Khorasan neves teológus családjának sarja

In generosity and helping others be like a river...

Rumi élete és munkássága (folyt.)

- 1219-ben (1 évvel Balkh eleste előtt) emigráltak
- Nishapur, az is elesik (találkozás Farīd ud-Dīn ‘Attār-ral, aki felismeri az ifjú spirituális nagyságát)
- 3 napig Bagdadban, majd mekkai zarándoklat
- Megálltak Arzanjan-ban (Szíria) 4 évre
- Laranda-ba költöznek (35 mérföldre dél-keletre Konya-tól)
- 1224-ben megházasodik (Gauhar Khātūn), 1226-ban születik fia Sulṭān Valad
- Laranda-ból hívja meg a szeldzsuk uralkodó, hogy a fővárosba, Konya-ba (Iconium, Platon, Pál apostol) költözzenek
- I. Kayqubad (1219-1236)
- Apja meghal 1230-ban

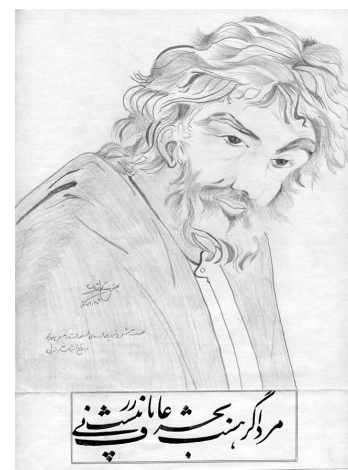
In compassion and
grace be like sun...

Rumi élete és munkássága (folyt.)

- 1231-ben apjának egy régi barátja, Burhān al-Dīn Muhaqqiq Konya-ba érkezik és 9 éven keresztül segíti a spirituális fejlődésben, beavatja a szufi tanokba
- Aleppo-ban és Damaszkuszban is tanul (Ibn 'Arabi)
- 1240-1244 között tanít és prédikál
- 1243-ban a Rumi Szultánság a mongolok vazallusává vált
- Jalāl ad-Dīn → tisztességes, de nem világhírű
theológusi karrier előtt állt
- **1244 (!)**: vándor dervis: Shams al-Dīn (Tabriz-ból);
1247-ben tűnik el nyomtalanul
- Jalāl ad-Dīn → ömlik belőle a misztikus költészet + tánc
- 1245 – 1273 (és utána) folyamatos zűrzavar a trón birtoklása körül
(folyamatos mongol beavatkozás) → Jalāl ad-Dīn nagy tisztelete
- Salahaddin-i Zerkub. Hosameddin Celebi.

In concealing
others faults be like
night...

1185-1248

Rumi élete és munkássága (folyt.)

- 1273-ban hal meg
- Fia Sultān Valad rendezte apja hagyatékát és megszervezte a rendet

In anger and fury
be like dead...

I am the bird of the spiritual Garden, not
of this world of dust;
For a few days, they have a cage of my
body made.

Yeşil Türbe (Zöld Síremlék):
“When we are dead, seek not our tomb in
the earth, but find it in the hearths of men.”

Rumi élete és munkássága (folyt.)

Divan-e Shams-e Tabrizi

- ± 35.000 perzsa verssor-pár
- ± 2.000 perzsa négysoros
- 90 ghazal és 19 négysoros arabul
- Néhány tucat vers törökül
- 14 verssor-pár görögül

Masnavi

- 6 kötet
- ± 26.000 verssor-pár
- “Perzsa Korán”

In modesty and
humility be like
earth...

Rumi élete és munkássága (folyt.)

Fihi Ma Fihi (فيه ما فيه)

- 71 értekezés

In tolerance be like
a sea...

Majāles-e Sab'a (مجالس سبعة)

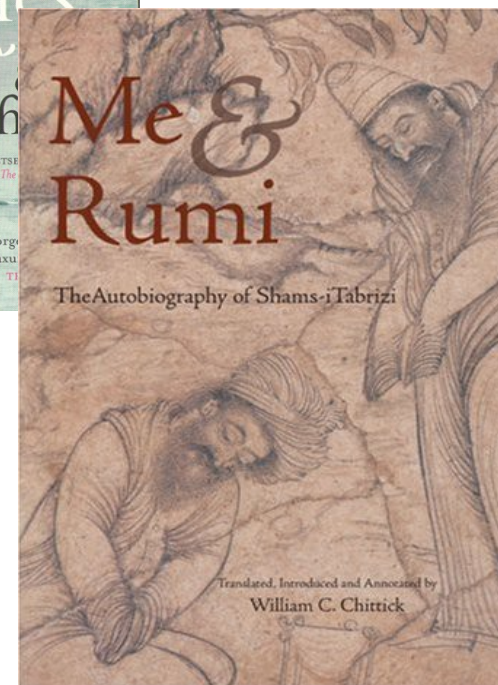
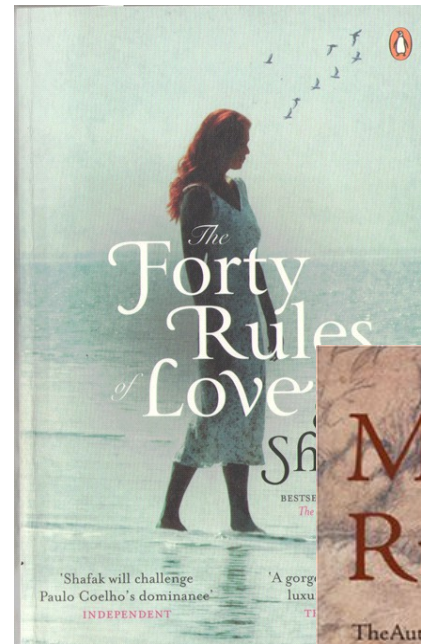
- 7 prédikáció

Makatib (مكاتيب)

- Levelezése, 147 levél

Jalāl ad-Dīn Muḥammad Rūmī és Shams-i-Tabrīzī

- “A szerelem negyven törvénye” a hagyományos Shams-mítoszt követi írói szabadsággal
- Ki is volt valójában Shams?
- Nagyon kevés konkrét adat van róla
- 2004: *'Me & Rumi'* – William Chittick
 - 1977-1990: Teherán
 - *Maqalat-i Shams-i Tabrizi*
 - Mohammad-Ali Movahhed
- Látnok, tudós, filozófus, próféta, szufi, jogtudós, vallástudós, stb.
- Katalizátor Rumi számára
- Rumi: 'Életem gyümölcse nem több, mint három szó – nyers voltam, megfőztek, megégettek.'

Fogalom szótár (arab, ha más, akkor jelölve)

<i>Allāh</i>	Az Isten Legfelső Neve. (az Istenfejet is jelöli)
<i>fiṭrah</i>	Az ember és a dolgok eredeti és ősi természete.
<i>khalīfah</i>	Helytartó. Politikai értelemben Mohamed képviselője a politikai, társadalmi és jogi feladatok ellátásában. Spirituális értelemben az Egyetemes Ember megjelölése, mint Isten földi helytartója.
<i>Sharīʿah</i>	Az Isteni Törvény az iszlámban; általában a vallási törvény bármely kinyilatkoztatott vallásban.
<i>Ṭarīqah</i> (tsz. <i>ṭuruq</i>)	Szó szerint út, vagyis a spirituális út, amely az Istenhez vezet.
<i>barakah</i>	Kegyelem, a kozmosz artériáiban áramló spirituális jelenlét és hatás.
<i>tafsīr</i>	A Korán külső rétegének magyarázata
<i>taʿwīl</i>	A Korán ezoterikus és spirituális magyarázata, szó szerint “valamit visszavezetni az eredetére”.

Irodalom – könyv

- Shafak, Elif: *The Forty Rules of Love*. Penguin, 2010.
- Shafak, Elif: *The Bastard of Istanbul*. Penguin, 2007.
- Shafak, Elif: *The Flea Palace*. Penguin, 2005.
- Shafak, Elif: *The Gaze*. Penguin, 2006.
- Shafak, Elif: *The Saint of Incipient Insanities*. Farrar, Straus and Giroux, 2004.
- Shafak, Elif: *Honour*. Viking, 2012.
- Shafak, Elif: *Black Milk*. Viking, 2011.
- Chittick, William C. (ford.): *Me & Rumi – The Autobiography of Shams-i Tabrizi*. Fons Vitae, 2004.
- Nicholson, Reynold Alleyne (ford.): *Divan-e Shams-e Tabrizi*. IBEX Publishers, 2001.
- Nicholson, Reynold Alleyne (ford.): *The Mathnawi of Jalaluddin Rumi (1-6)*.
 - Zia-ul-Quran Publications, Lahore, Karachi -Pakistan, 2003.
 - Darul Ishaat, Karachi -Pakistan, 2003. (ezen kiadás tartalmazza a fordító kritikai apparátusát is)
- Mojaddedi, Jawid (ford.): *Rumi – The Masnavi – Book One*. Oxford UP, 2004.
- Mojaddedi, Jawid (ford.): *Rumi – The Masnavi – Book Two*. Oxford UP, 2007.

Irodalom – könyv

- Arberry, A. J. (ford.): *Mystical Poems of Rūmi 1*. The University of Chicago Press, 1991.
- Arberry, A. J. (ford.): *Mystical Poems of Rūmi 2*. The University of Chicago Press, 1991.
- Arberry, A. J. (ford.): *Discourses of Rūmī*. William Clowes and Sons, 1961.
- Arberry, A. J.: *Sufism*. George Allen & Unwin Ltd., 1950.
- Bjerregaard, C.H.A.: *Sufism: Omar Khayyam and E. Fitzgerald*. The Sufi Publishing Society, 1913.
- Nasr, Seyyed Hossein: *Islamic Studies*. Librarie du Liban, 1967.
- Nasr, Seyyed Hossein: *The Garden of Truth*. HarperOne, 2007.
- Nasr, Seyyed Hossein: *Islam*. HarperOne, 2007.
- Nasr, Seyyed Hossein: *Muhammad Man of God*. ABC International Group, 1995.
- Nasr, Seyyed Hossein: *Ideals and Realities of Islam*. ABC International Group, 2000.
- Lings, Martin: *Muhammad – His Life Based on the Earliest Sources*. Inner Traditions, 2006.
- Schuon, Frithjof: *Sufism – Veil and Quintessence*. World Wisdom, 2006.
- Jamal, Mahmood (ford.): *Islamic Mystical Poetry – Sufi Verses from the Early Mystics to Rumi*. Penguin, 2009.

Irodalom – könyv

- Tagore, Rabindranath (ford.): *Songs of Kabir*. Weiser Books, 2002.
- Attar, Farid ud-din: *The Conference of the Birds*. Penguin, 1984.

Irodalom – CD

Irodalom – CD

Irodalom – film

